

En väska, några dikter och ett sista flyg

Berättelse

Våren 1940 var en kapplöpning mot tiden. Nelly Sachs var 48 år gammal och bodde i Berlin med sin gamla mor. De var judar, och i Tyskland hade nazisterna makten. Förföljelsen blev hårdare för varje månad, och människor i Nellys närhet försvann. Sedan kom det brev hon hade fruktat allra mest: hon skulle inom kort inställa sig för att föras till ett läger. Om hon inte kom därifrån snart, skulle det bli för sent.

Räddningen hade förberetts långt borta, i Sverige. Nelly beundrade djupt den svenska författaren Selma Lagerlöf, och de hade brevväxlat med varandra under många år. När faran blev akut reste en modig väninna till Nelly ända till Sverige för att be Lagerlöf om hjälp. Trots att Lagerlöf var gammal och sjuk väddade hon till prins Eugen och det svenska kungahuset. Tack vare deras ingripande beviljades Nelly och hennes mor till sist visum – ett papper som betydde skillnaden mellan liv och död.

Nu gällde det att ge sig av innan det stängdes. De fick packa lätt och snabbt. Det mesta måste lämnas kvar: möbler, böcker, ett helt liv. Men Nelly tog med sig det hon inte kunde vara utan – sina egna papper och dikter. Orden var det enda hon verkligen ägde, och de skulle följa henne in i det okända.

Så satte de sig i ett litet flygplan. Det var ett av de allra sista som lyfte från Tyskland mot Sverige, innan gränserna stängdes för gott. Under dem försvann Berlin, staden där Nelly hade fötts och levt hela sitt liv. Den 16 maj 1940 landade planet i Stockholm.

De var räddade. Men ankomsten bar också på en tung sorg. Selma Lagerlöf, kvinnan vars hjälp hade öppnat porten till Sverige, var redan död. Hon hade gått bort den 16 mars 1940, exakt två månader innan planet landade. Nelly och Selma hade utbytt brev under många år, men de möttes aldrig ansikte mot ansikte. Den som hade räddat Nellys liv fick aldrig veta att räddningen hade lyckats.

I Sverige väntade ett liv i trygghet, men också i fattigdom. Nelly och hennes mor bodde trångt, och Nelly försörjde sig genom att översätta. Ändå fortsatte hon att skriva på tyska, sitt modersmål. Av sorgen och minnena skapade hon dikter som långt senare, år 1966, gav henne Nobelpriset i litteratur. Allt detta vilade på ett enda ögonblick: ett litet flygplan som lyfte i sista stund.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en kapplöpning mot tiden	när man måste hinna något innan det blir för sent
förföljelse	när någon jagas och behandlas mycket illa
frukta	vara mycket rädd för något
inställa sig	komma till en bestämd plats på order

ORD	FÖRKLARING
ett läger	en sluten plats dit nazisterna förde judar
brevväxla	skriva brev till varandra under lång tid
vädja	be om hjälp på ett starkt och allvarligt sätt
ett ingripande	när någon griper in och hjälper
bevilja	säga ja till en ansökan
ett visum	ett tillstånd att resa in i ett land
det okända	det man inte vet något om i förväg
ansikte mot ansikte	när man möts i verkligheten, på riktigt
ett modersmål	det språk man lär sig först som barn

Läsförståelsefrågor

1. Vad menas med att våren 1940 var “en kapplöpning mot tiden”?
 1. Nelly tränade inför en tävling.
 2. Nelly måste fly innan nazisterna förde henne till ett läger.
 3. Nelly skulle hinna skriva färdigt en bok.
2. Varför reste Nellys väninna ända till Sverige?
 1. För att hälsa på släkten.
 2. För att be Selma Lagerlöf om hjälp.
 3. För att leta efter en lägenhet.
3. Vad tog Nelly med sig när hon flydde?
 1. Möbler och böcker.
 2. De papper och dikter hon själv hade skrivit.
 3. Nästan ingenting.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Nelly och Selma Lagerlöf träffades aldrig ansikte mot ansikte.
 2. Selma Lagerlöf dog efter att Nelly hade kommit till Sverige.
 3. Nelly fortsatte att skriva på tyska i Sverige.
5. Hur lång tid gick det mellan Selma Lagerlöfs död och Nellys ankomst till Stockholm?
6. Texten säger att visumet “betydde skillnaden mellan liv och död”. Förklara med egna ord vad som menas.
7. Varför var det extra sorgligt att Selma Lagerlöf redan var död när Nelly kom fram?
8. I sista stycket står det att allt “vilade på ett enda ögonblick”. Vilket ögonblick menas, och varför var det så viktigt?

Diskussionsfrågor

- Nelly tog med sig sina dikter framför möbler och saker. Vad säger det om vad som var viktigt för henne?
- Selma Lagerlöf hjälpte en människa hon aldrig hade träffat. Vad får människor att hjälpa främlingar?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en gång då du var tvungen att lämna något bakom dig. Vad tog du med dig, och vad var svårast att lämna?